

Falchs

57

Grup de divulgació
de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

FEBRER 2009, NÚMERO 57

Mas Vila

El document més antic que fa referència al mas de la Vila (ara Tatger) és del dia 6 de les "nonas" de març de 1262. Bernat de Vil·la va deixar en comanda blat per valor de 203 sous a Bernat Riera de Grevalosa. L'abril de 1281 Guillem de Vall va declarar que Pasqual de Vila de Fals li havia deixat una quartera de forment. També el Pasqual va ser un dels pagesos de Fals, Castelltallat i Monistrollet que es van oferir el juliol del mateix any per pagar la fiança de Pere de Figuera, que es trobava captiu a Manresa per ordre del sotsveguer. Els avaladors es van comprometre a custodiar el reu durant vuit dies i lliurar-lo a la justícia quan els fos requerit. Si faltaven al seu jurament serien sancionats amb una pena de 150 monedes d'or. El Figuera va aconseguir posteriorment la llibertat mitjançant el pagament de 450 sous.

El 1285 el Pasqual es va comprometre en el tracte següent, que consta en un dels llibres de l'escrivania pública de Manresa:

pascalis de villa de falcs . L. solidos in comanda petrus de figuerola in facto mercaterie ad tertiam partem luicione dapni et promito computarem vobiscum quacunque volueritis et vobis reddere dictum capitale cum tertiam partem luicione, per quibus obligo vobis et concedo de presenti quendam camisol et unam ballistam corni quod habet unum tay in dorso et duas capas bisselitate sti. dionisi, et supradictis in aliquo defferentis dono vobis fideiussoris guillemmus de fontaneto de falos obligantes. etc. testes petrus de fabrica et petrus sabata

En català seria: Pasqual de Vil·la, de Fals, té una certa mercaderia, valorada en 50 sous, deixada en dipòsit per Pere de Figuerola, sota el tracte de la tercera part dels guanys, i es compromet a tornar-la quan li sigui requerida, i com a garantia li dona en penyora un camisol, una ballesta de banya que té un tall a la part del darrere, i dues capes que tenen una doble ratlla de sant Dionís. Dona com a avalador a Guillem de Fontanet de Fals. Els testimonis són Pere de Fàbrega i Pere Sabata.

En el mateix llibre, el dia segon de les "nonas" de juliol, es troba constància de que Ramon de Puig Oromir de Fals deu a Pasqual Vila 18 sous, per un ase comprat a la fira de Mojà.

Pasqual Vila encara era viu el 1318, quan el castlà Bernat de Fals li va perdonar el robatori d'un martell de la farga que pertanyia a Ramon Serra, després de pagar una multa de 50 sous. Va deixar, si més no, un fill anomenat Pere de Vila, el qual el 1332 habitava a la ciutat de Manresa.

Mas Tatger (c. 1950)

En el capbreu de 1303 hi figuren dos masos anomenats Vila. L'un és de Bernat o Bernadic Vila, i està situat a la part de la riera de Fals, aproximadament a la zona que va d'Oliveres de la Costa al mas Serra. L'altre és de Pasqual Vila i es troba a prop del mas Grau. Aquest darrer doncs, és l'antic mas Tatger.

A partir d'ara la coincidència de noms no permet l'adjudicació certa d'una determinada persona a una o altra casa. A finals del segle XIV la situació es clarifica, el mas Vila de l'altre Pla és abandonat i es pot assegurar amb certesa que tots els Vila són del mas que ens ocupa.

L'agost de 1329 va ser tancat a la presó del castell de Fals un tal Pericó Miralda, qui havia atacat i ferit a Pericó Vila, fill del difunt Bernat Vila. Aquest Pericó Vila pertany sens dubte al mas Vila de l'altre Pla.

El 1356 Bernat ça Vila i la seva muller Ròmia van pagar una part del preu d'una mula negra a Jaume de Santa Creu de Manresa. Entre el 1375 i 1396 trobem cinc documents que fan referència a Guillem Vila de Fals, sense cap indicació sobre la seva filiació.

En un parell del centenar de pergamins conservats a la casa Fàbrega de Cererols, que van ser transcrits i publicats per l'historiador Marc Torras, s'hi troben referències a uns altres Vila de Fals. El 2 de juny de 1376, Pere ça Vila i el seu fill Bernat, van reconèixer que Pere de Colomer de Súria els havia satisfet mil sous de tern, a compte dels 1.400 sous del dot promès a la Maria, filla del Colomer i muller del Bernat. El pergami el va escriure el rector de Fals, en qualitat de notari. Aquest Pere Vila era conegut amb el sobrenom de Trica, àlies que passaria als seus descendents.

El 1393 Pere de Vila va aconseguir que Guillem Serra de Sant Cugat del Vallès li cedís els drets d'una vinya situada a Fals. La vinya es trobava al sector del mas de la Serra (ara Collet) i tocava amb el camí que menava del castell de Fals a Monistrollet.

Bernat de Vila va tenir el 1388 un plet amb el castlà Bartomeu de Falchs a causa de l'arrendament del Molí de Fals. El 1390 Bernat ça Vila, fill de Pere ça Vila, àlies Trica, va ser convocat a Manresa, a la casa on hi havia l'estudi de fra Bernat Andreu, situada al carrer de la Volta de Llorenç Andreu, per aclarir un conflicte.

El 1393 Bernat Vila de Fals va signat un rebut al Clavari de la Ciutat de Manresa per un carregament de calç que havia venut. El 1395 el cuireter Berenguer de Morera de Manresa va reconèixer que el Bernat li havia fet un préstec de 40 lliures, mentre que el 1397 va ser ell qui va manllevar moneda d'or, equivalent a 300 sous, a Bartomeu Lienques, habitant a Fals. El 1398 el Bernat era un dels tutors dels pubills del mas Serra de Fals i, essent responsable de gestionar-ne el patrimoni, va llogar per 5 anys una finca que els pubills tenien a la parròquia de Santa Maria de Claret (Sallent). A finals d'aquell any, Bernat ça Vila va donar la mà de Maria a Francesc de Pontgrau, hereu del mas de Pontgrau de Rocafort. La Maria era filla de Maria de Colomer, primera muller del Bernat. El pare va dotar la noia amb 1.200 sous i li va donar una flassada, un coixí, unes tovalles, sis tovallons, dos llençols, i quatre canes i mitja de drap de bri pel vestit nupcial. El dot va ser avalat per Pere, germà de la núvia, i tres persones més de reconeguda solvència.

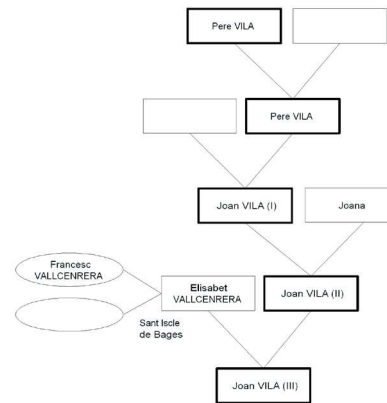
El juliol de 1400, Bernat ça Vila de Fals, àlies Trica, va ser capturat i empresonat a la presó de Manresa pel Batlle de la ciutat. Un tal Ramon de Comajoncosa va pagar una manlleuta (fiança) de 500 sous i el Bernat va poder sortir de la presó, però va quedar confinat a la casa del seu protector. Quan es va esdevenir aquest fet el Bernat ja feia un temps que residia habitualment a Manresa.

El novembre de 1400 el Bernat i el seu fill Pere van reconèixer haver rebut de Bartomeu Cellerer, del lloc de Cererols de Súria, 100 sous a compte dels 1.000 que constaven en una acta a l'Escrivania de Manresa. El setembre de 1403 encara era viu, però el 1404 la seva segona muller Francesca ja figurava com a vídua. Aquell any, Pere Junyent de la Grevalosa va admetre que devia 9 lliures i 15 sous a la vídua per una certa quantitat de bri de safrà que el difunt Bernat li havia entregat.

El 1409 hi va haver casori a la família. Es va aparellar Galzeran ça Vila, fill de Bernat i Francesca, amb Romiona, filla de Pere deç Puig, un assaonador de pells. La Francesca va donar al xicot 100 florins d'or d'Aragó, una tassa de plata, i un dels llits de casa amb tots els paraments. Pere ça Vila, el seu germanastre, li va donar una casa a Manresa, dos trossos de terra i un hort, a canvi de la renúncia als drets que tenia sobre el mas Vila.

Pere Vila vivia a Manresa, on es guanyava la vida fent de mestre de cases. Conservava el sobrenom "Trica", heretat del pare i de l'avi. El 1409 consta casat amb una dona anomenada Maria, però posteriorment sempre surt que la seva dona és la Margarida. Aquesta, possiblement era la filla de Pere Conagla de Sallent. El 1418 el Pere es va vendre per 35 lliures una casa situada al carrer de Sant Miquel de Manresa, mentre que el 1419 va comprar un camp a la partida del Molar de Manresa, i va acabar de pagar el dot de la seva germana Maria, casada a Rocafort.

No sabem quina relació tenia amb el personatge

anterior un Joan ça Vila que vivia a Fals en aquest mateix període. Possiblement pertanyia a l'altre mas Vila, perquè en les afrontacions d'un hort situat a la Riera de Fals, prop del Molí, hi figuren els honors del mas Vila i els honors de Joan ça Vila. El 1415 i el 1418 el Joan va ser un dels avaladors del contracte d'arrendament dels censos del terme de Fals que va fer el castlà Galzeran de Sentmenat. El 1444 participa en una treva en companyia dels seus fills Bernat i Guillem. El 1455 encara el trobem fent d'àrbitre per mirar de solucionar una discòrdia entre dos traginers de Manresa.

Entre els anys 1454 i 1479 surt unes quantes vegades un Bernat Vila de Fals, normalment en compravendes de bous i mules, però no hi ha res que ens indiqui que és l'amo del mas Vila. El 1454 va llogar un olivar de pertinències del mas de la Sala (ara Massana). Entre les afrontacions de l'olivar hi ha el camí que va del mas de la Sala a "Veyencosa" (Vallencosa)?, que se suposa que és l'antiga denominació de l'actual topònim de la Mallencosa. El 1457 el Bernat figurava que era traginer, mentre que el 1479 residia a Aguilar.

El setembre de 1495 Vicenç Sala, hereu del mas Sala va comprar el mas rònec anomenat Vila. Li va vendre Bernat Vila, resident a Manresa, per 20 lliures, que no va pagar al comptat sinó en diversos terminis. Uns mesos abans havia adquirit el mas del Pla. De llavors ençà, els dos masos van quedar vinculats a la propietat Massana com una masoveria denominada Pla de la Vila.

El 1483 Joan ça Vila de Fals va comprar un mul negre a Francesc Casas. Va comprometre's a pagar els 11 florins del preu en tres terminis. El 1495 es va concertar matrimoni entre Joan dels Arnaus, de Manresa, i la noia Francina, filla de Joan ça Vila i Joana. El dot va ser de 10 lliures, la meitat en diner i la meitat en roba. El 1505 Pere ça Vila de Fals va quedar a deure al ferrer Antoni Ferran 11 florins per una mula negra, i el 1509 va comprar dues someres negres al mercader Francesc Roviralta.

El 1518 s'estava al mas Vila un tal Feliu Roura, moliner d'ofici i hereu del mas Roura de Sant Cristòfol de Salgàs (?). En aquella data va donar poders a un procurador per tal de llogar les terres del seu mas.

Després d'un llarg període sense notícies, arribem al punt que l'hereu del mas és Pere Vila, probablement un descendent de l'anterior. Surt esmentat el 1543 amb motiu de la venda d'un censal que van fer els caps de casa

del terme de Fals. El 1552 el Pere va fer donació al seu fill Joan de l'heretat, subjecte a unes condicions que són molt difícils d'escatir a causa del mal estat del document. El 1560 Joan Vila (I) va vendre al seu veí Joan Grau vuit càrregues d'oli i dues càrregues de vi roig, pel preu de 10 lliures.

El 1572 el Joan Vila ja era mort i la seva vídua Joana va tancar un tracte amb el seu veí Francesc Torra, habitant al mas Presseguer (ara Dalmau).

Die xxi desembris anno 1572, francesch torra, pages, ara de present habitant en lo mas prassaguer del terme de raïjadell, deysa un tros de terra herma per fer boyga a madona joana vila, vídua del terme de Fals, y a arnaus del puig, fadrí del regne de frança, situada en la heretat del prassaguer anomenada lo comollar de les olmeras, prop la boyga que avia treta m^e pere lafon, lo ques puga traure aquí prop de les oliveres y a tota la plana del cultivot, per a temps de sínc anys y quatre splets, comensant a correr a nadal primer vinent, y les olivas ques coliran en dita pessa de terra son de dita joana vila vídua y del dit arnaus del puig tots los sínc anys, lo preu de dita terra son deu ducats, dich xii lliures moneda barselonesa, les quals dit francesc torra te per ajudas y rabudas ...

El 1574 es va casar Caterina, filla del Joan i la Joana, amb Toni Picalques, àlies Campserver, un dels nois del mas Campserver de Fals. La mare vídua i l'avi Pere Vila van prometre un dot de 70 lliures, però no les tenien en efectiu i, en compensació, van deixar als nuvis durant 10 anys una habitació de la casa, la que ells triessin, a més de l'ús de la cuina i altres llocs comuns.

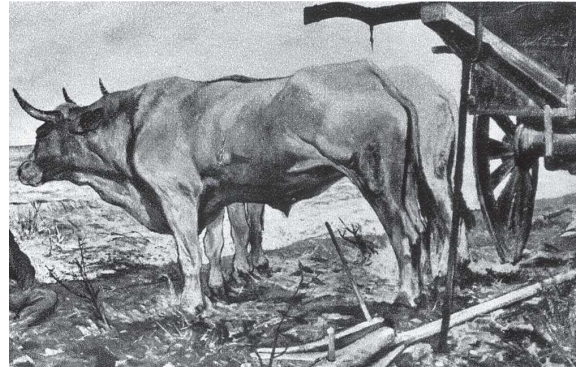
El 1576, l'hereu Joan Vila (II) va pagar al seu cunyat 20 lliures a canvi que aquest deixés la cambra que tenia ocupada. En realitat n'hi va donar menys, perquè el Campserver s'havia apoderat de dos matxos, algunes ovelles i una certa quantitat de vi, que tot plegat pujava a 15 lliures. No van quedar ben entesos, perquè el 1576 van haver de recórrer a nomenar dos mediadors, un per cada banda, per resoldre unes diferències que tenien. Es van comprometre a fer cas de la resolució dels àrbitres, sota la pena de 50 lliures.

El Joan tenia una altra germana, dita Agnès. Es veu que els homes escassejaven al poble, perquè les dues vegades que va estar casada ho va estar amb emigrants occitans. El primer va ser Joan Roger, el moliner del Molí de Fals, i el segon, Joan Prat, que provenia d'Agen.

El 1579 el Joan era un dels Jurats del terme de Fals, i el 1580 va ajustar comptes amb Arnau Puig, un occità que treballava de mosso. Li devia en total 30 lliures i van pactar que les hi pagaria en tres cops, 10 lliures cada any. El 1604, formant companyia amb dos pagesos més, va adquirir un ramat de 17 cabres al mercader Salvador Xuriguera. El preu del bestiar va ser de 21 lliures i 8 sous.

El maig de 1606 va comprar 2 quarteres de forment al pagès Joan Soldevila de Castelltallat. Es veu que el blat escassejava, perquè el va pagar caríssim, a 2 lliures i 13 sous la quartera. El mes de novembre del mateix any en va comprar 4 quarteres més al mercader Agustí Morell. El blat encara havia pujat més, ja que li va costar 3 lliures i 6 sous la quartera. El juny de l'any següent en va necessitar

4 quarteres més, però llavors el preu havia caigut fins a 1 lliura i 17 sous. El 1610 va comprar un bou de color blanquinós a l'hereu del mas Planell de Sant Amanç. Li va costar 18 ducats, equivalents a 21 lliures i 15 sous. El 1612 va comprar a un negociant de Manresa 4 quarteres de mill, al preu de 1 lliura i 4 sous cada quartera. El 1617 es va gastar 16 lliures i mitja en blat segolós, "paumoll", i civada.

Parella de bous (pintura)

La muller del Joan Vila (II) era l'Elisabet, filla del mas Vallcenrera de Sant Iscle de Bages. L'Elisabet va arribar a la casa del seu marit amb un dot de 100 lliures. Aquest fet es deuria produir el 1575 o un xic abans.

Es coneixen tres fills i dues filles del matrimoni. Al gran li van posar Joan. El seu germà Jacint, va casar-se el 1649 amb la vídua Maria Braquet de Rajadell. Encara hi havia un altre xicot dit Josep. L'Elisabet la van donar el 1623 a Valentí Sagristà, àlies Gabriel, del mas Gabriel de Sant Fruitós, juntament amb un dot de 150 lliures. La Jerònima va enllaçar el 1633 amb Bartomeu Fauró, de Biosca. Les dues donzelles van rebre una subvenció d'una causa pia dipositada a Santpedor. Joan Vila va morir entre el 1622 i el 1623.

Joan Vila (III) va viatjar a Cardona el 16 de novembre de 1639 a declarar les terres que posseïa davant del procurador del Duc. Va fer constar que tenia quatre peces separades. El tros més gran era d'una extensió aproximada de 40 jornals de sembradura i era on hi havia el mas. Després tenia un tros d'uns 12 jornals a la part del Torrent de Cantacorbs. Era la propietat coneguda com el mas Jussà i en aquell moment la tenia cedida a l'amo del mas Oliveres. Tenia també un tros de 2 jornals, a dalt el Pla de Querol, i un altre tros de 2 jornals al mig del Pla de Fals. Aquest darrer l'indava amb les heretats Gabriela i Massana. Correspondria al lloc on avui hi cal Domingo.

El Joan es va casar amb una dona dita Antònia, amb qui va tenir quatre filles. La pubilla Elisabet la van casar amb Josep Tatger, un fadrister del mas Tatger de Talamanca. El Tatger va fer una aportació de 300 lliures a l'actiu del mas i va aconseguir que el nom de la casa passés de Vila a Tatger, el nom actual.

Les germanes de la pubilla van marxar de casa a mida que trobaven marit. La Maria ho va fer el 1653 amb Manel Braquet de Rajadell, la Francina el 1662 amb Joan Millet, de Sant Fruitós, i la Valentina el 1677 amb Pere Farreras de Manresa.